

термінологію усталеною можна буде лише тоді, коли переважна більшість тих, хто нею послуговується, будуть не просто підставляти українські слова в російськомовні думки, а думатимуть українською мовою.

Проте, як відродження і утвердження української мови взагалі, так і термінологічна праця зокрема, цілком залежать від державної політики і економічного становища в Україні. Створених у перші роки незалежності України відділів науково-технічної термінології в Інституті української мови та УкрНДІСІ (Інституті стандартизації, сертифікації та інформатики Держстандарту України) зараз не існує — їх зліквідовано за браком коштів. Через те вищезазначена процедура розроблення стандартів сьогодні працює далеко не на повну потужність. А термінологічної праці в Україні — непочатий край!

«Дуже вже живучим виявився гопчик (маючи на увазі пульс)», — журиться п. Хойнацький, образно називаючи тим живучість бажання відродити і розвивати українську термінологію з українськими ознаками. Марні сподівання на те, що він перестане битися, бо серед науковців завжди знайдуться натхненники, які за будь-яких умов робитимуть цю справу. І завжди разом з іншими допоможуть їм словники 20 — 30-х років, укладені в Інституті української наукової мови Української академії наук, над якими працювали кваліфіковані фахівці з усіх регіонів України. І працювали вони не з примусу і не за московські гроші, а з переконання, що роблять потрібну та важливу справу. А добирали терміни орієнтуючись, що найвагоміше, на живу українську мову, якою розмовляли і думали.

ТЕЗИ ДО ПІДГОТОВКИ БАЗИ ДЛЯ ОСТАТОЧНОГО ОПРАЦЮВАННЯ СТАНДАРТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

© Тимотей Балабан, 2000

Граната Гилс, Каліфорнія, США

Для улегшення праці потрібно взяти під розгляд такі мої пропозиції:

1. Для остаточного опрацювання стандартів технічної термінології потрібно, передусім, опрацювати основний (загальний) стандарт правопису української мови. Він стане підставою, на якій створюватимуться стандарти технічної термінології.

Недавно довідався, що академік В.В. Німчук, з Інституту української мови Національної академії наук України, в минулому році видав Проект найновішої редакції Українського правопису тиражем 100 (сто) примірників (думаю, що з наміром поширити його тільки в обмеженому колі мовознавців для обдумування, коментарів чи порад) Так, що ми вже врешті на добрій дорозі та поступаємо поволі вперід.

2. Обов'язково потрібно прийняти однотайну українську номенклатуру (термінологію) в українській граматиці (префікс чи приросток, суфікс чи наросток, номінативний чи називний відмінок, і т. д., і т. п.).

3. Усунути, вилучити і замінити такі, та їм подібні, радянські вислови, як: педколектив -, кабмін -, мінос -, держстандарт -, Держкомінформполітик -, агітбригада -, райдержадміністрація -, укресімбанк -, контора -, , Київміськбуд -, абонплата -, тендер -, приз -, генсек -, Укртелеком -, Укрнафта, ...

4. Вибрати або американську або англійську вимову і прийняти одну з них для транскрипції (звукопозначення) слів англійського походження, насамперед англійський звук "h" передавати українським звуком "г", напр., Айзенгавер, Бетговен, Гамер, газард, місто Ньїрегигаза (на Угорщині) і т.п.

5. Усунути, вилучити і замінити такі, та їм подібні, американські / англійські вислови, які вживаються сьогодні в українській пресі: спайс гьорл (можливо, що це має означати "spice girl" ["спайс гирль"] - дівчинка-красуня, хористка); рейтинг - оцінка, оцінювання; потужність, продуктивність; номінальна характеристика; імідж - подоба, зображення, образ, ікона; імідж-мейкер - [мордо-] іконофабрикант (у політиці); наш сайт (our website) - наше мережне положення [місце]; холдінг - володіння (напр., акціями); нов-хав - уміння, знання справи; хол ["hall"] - зала, вестибюль, коридор, приймальня. Останній і йому подібні терміни правдоподібно були прийняті з російської мови. Це можна собі пояснити тим, що росіяни не мають звука "г", а "х" є їхнім звуком найближчим до англійського "h".

6. Прийняти одностайну транскрипцію грецьких слів, незалежно від часу їхньої появи на Україні (бо й так нема точних даних, коли вони сюди прийшли): Атени чи Афіни, Теодосія чи Феодосія, арифметика чи арифметика, орфографічний чи орфографічний, (але чомусь тільки ортодоксальний) і т.д., і т.п.

7. Прийняти одностайну транскрипцію латинських або латинського походження слів чи слів грецького походження, що прийшли до нас через латинську мову: матеріальний чи матеріальний, діалект чи діялект, і т.д., і т.п.

8. Прийняти одностайну транскрипцію слів французького, німецького, еспанського та іншого національного походження.

Наприклад, у вашій пресі (на інтернеті) деколи плутають різні поняття, наприклад, Чіле і чілі. Chile - Чіле (країна в Південній Америці); chili або chilli - чілі (приправа до м'яса із червоного гірко перцю).

9. Розділити працю між різними спеціалістами поодиноких ділянок, як напр. хемії, фізики, механіки, гідравліки, електроніки, електрики, термодинаміки, лісництва, сільського господарства, і т.д. і т.п. для встановлювання ділянки термінології стандартів. Там, де терміни поодиноких ділянок перекриваються між собою, спеціалісти цих ділянок повинні конферувати між собою і вибрати один, найвідповідніший термін, який буде підходити усім ділянкам. Перевагу завжди треба надавати українському термінові. Міжнародний ставити другим як дозволений синонім.

СТАНДАРТНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ДЛЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ - ДЗЕРКАЛО СТАНУ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ?

© Юрій Келлерман, 2000

Інститут "Укренергомережпроект", Харків

Ще напередодні Другої світової війни Д.С. Лотте [1] визначив такі недоліки термінологічних систем, що існували тоді в СРСР:

- багатозначність термінів навіть у межах однієї галузі техніки,
- наявність термінів-синонімів,
- наявність термінів, які не мають фіксованих значень,
- наявність неточних термінів,